

วิพากษ์กฎหมายควบคุมการวิจัย

กฎหมายควบคุมการวิจัยเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและตั้งคำถามกับกระบวนการวิจัยรวมถึงการสร้างองค์ความรู้ในสังคม หน้าตาแบบหนึ่งของกฎหมายควบคุมการวิจัยคือการอาศัยหลักจริยธรรม ความเชื่อทางศาสนา และจารีตประเพณีเข้ามาเป็นกรอบอ้างอิง แน่แน่นอนว่าในการดำเนินการวิจัยจำเป็นที่จะต้องมีความมาตรฐานจริยธรรมเป็นตัวกำกับ เพื่อป้องกันไม่ให้การวิจัยนำมาซึ่งสิ่งไม่พึงประสงค์ในลักษณะต่าง ๆ แต่กฎหมายที่อาศัยหลักการข้างต้นมาดำเนินการโดยอำนาจที่สิ้นเกินและไม่ไว้วางใจ ไม่เพียงแต่จะเป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมเท่านั้น แต่ยังทำลายเสรีภาพทางปัญญาและความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างรุนแรงด้วย ในสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะสาขาวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เป้าหมายที่สำคัญของการวิจัยคือการสร้างความรู้พื้นฐานในการทำความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของมนุษย์ การจำกัดการวิจัยโดยบทบัญญัติทางกฎหมายโดยเฉพาะในหัวข้อที่อ่อนไหวหรือเป็นประเด็นท้าทายโครงสร้างอำนาจและความเข้าใจที่มีอยู่ก่อน ถือได้ว่าเป็นการบ่อนทำลายกระบวนการสร้างความรู้และส่งเสริมการเซ็นเซอร์ทางวิชาการในนามของศีลธรรมอันดี เนื้อหาของบทความนี้มุ่งวิพากษ์ผลกระทบที่เป็นปัญหาจากกฎหมายควบคุมการวิจัย โดยเน้นให้เห็นถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับความก้าวหน้าทางวิชาการโดยเฉพาะในสาขามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา

การจำกัดเสรีภาพทางวิชาการ

มานุษยวิทยาและสังคมวิทยาเป็นสาขาวิชาที่มุ่งสำรวจ ทำทาย และยับยั้งขยายขอบฟ้าของความรู้ทางวัฒนธรรมและบรรทัดฐานสังคม คำอธิบายที่จะสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากการท้าทายความคิดที่มีอยู่เดิม เสรีภาพในการถกเถียงและสร้างข้อเสนोजึงนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในโลกวิชาการ แต่กฎหมายควบคุมการวิจัยที่มีพื้นฐานมาจากจริยธรรม จารีตประเพณี และศาสนา บางครั้งกลับทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการจำกัดเสรีภาพดังกล่าว โดยเฉพาะเมื่อกฎหมายที่ต้องการควบคุมการวิจัยมีความเกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือประเด็นวิจัยที่เป็นข้อถกเถียง อาทิ รสนิยมและอัตลักษณ์ทางเพศ นิยามของความจริงแท้ทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาติ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาในระดับโครงสร้างที่จารีตแบบเดิมกลายเป็นอุปสรรค อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายลักษณะนี้มักสะท้อนถึงอุดมการณ์ศีลธรรมแบบอนุรักษ์นิยม โดยมุ่งรักษาสถานะที่เป็นอยู่เดิม (status quo) ผ่านการควบคุมการสร้างความรู้ ประเด็นทางการเมืองที่แอบซ่อนอยู่ในกฎหมายควบคุมการวิจัยจะบีบบังคับให้นักวิจัยหลีกเลี่ยงหัวข้อหรือประเด็นวิจัยที่ทำทายหลักเกณฑ์ที่มีอำนาจนำในสังคม ซึ่งนับได้ว่าเป็นการจำกัดขอบเขตของการสำรวจและความลุ่มลึกของการค้นคว้าอย่างรุนแรง

ในอินเดีย การวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมและศาสนามีถูกควบคุมและจำกัดโดยกฎหมายที่สะท้อนถึงคุณค่าทางศีลธรรมของศาสนาฮินดู นักวิชาการที่ทำการวิจัยในหัวข้อที่ทำทายระบบวรรณกรรมหรือวิพากษ์แนวปฏิบัติทางศาสนามีถูกข่มขู่และดำเนินคดีทางกฎหมาย ผลที่ตามมาใน

เชิงปฏิบัติคือนักวิจัยมักหลีกเลี่ยงการศึกษาในหัวข้อดังกล่าว อันนำไปสู่การบั่นทอนความรู้และความเข้าใจในประเด็นทางสังคมที่สำคัญ (Sahgal et al, 2020) นอกจากนี้ การวิจัยในประเทศมุสลิม เช่น ซาอุดีอาระเบีย ก็มักเผชิญกับข้อจำกัดที่เข้มงวดจากกฎหมายชารีอะฮ์ (Sharia Law) ซึ่งห้ามการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอื่น ๆ รวมถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลาม ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการห้ามการวิจัยเกี่ยวกับการนับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่อิสลาม และการสำรวจเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในสังคมมุสลิม ผลที่ตามมาคือการทำให้การวิจัยในหัวข้อเหล่านี้หายไปจากสายตานักวิชาการโลก การจำกัดเสรีภาพทางวิชาการส่งผลให้ความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้ถูกจำกัดอยู่ในกรอบอันคับแคบที่ได้รับการยอมรับจากอำนาจทางการเมืองและความคิดทางศาสนา (Al-Rasheed, 2013)

การบ่อนทำลายความเที่ยงตรง

กฎหมายที่มีจุดประสงค์ในการปกป้องจริยธรรม จารีตประเพณี และศาสนา มักบ่อนทำลายความถูกต้องเที่ยงตรงทางวิชาการและกระบวนการวิจัยที่ครบถ้วนรอบด้าน การวิจัยในหัวข้อที่ต้องการการศึกษาเชิงลึกบางหัวข้อ เช่น บทบาทและความหลากหลายทางเพศ ความขัดแย้งทางศาสนา และธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมในสังคม มักถูกขัดขวางโดยกฎหมายที่จำกัดการวิจัยในประเด็นเหล่านี้ ผลที่ตามมาคือการผลิตงานวิจัยที่มีอคติเอนเอียง ไม่สมบูรณ์ หรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริงโดยมีเจตนาในการปกป้องนิยามของความดีงามที่สืบทอดกันมา ส่งผลให้การกล่าวถึงข้อเท็จจริงบางประการกลายเป็นเรื่องต้องห้าม ในกรณีของอิหร่าน การวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี และความหลากหลายทางเพศถูกจำกัดอย่างเข้มงวด การศึกษาชีวิตของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ และประเด็นเรื่องเพศอื่น ๆ จะถูกมองว่าเป็นการต่อต้านศาสนาอิสลามและขัดต่อศีลธรรมอันดีของสาธารณชน นักวิจัยที่สนใจศึกษาประเด็นเหล่านี้ต้องเผชิญกับการคุกคามและการลงโทษ การตีพิมพ์ผลงานวิจัยมักถูกยับยั้งหรือบางครั้งถูกบังคับให้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักศีลธรรมของอิสลาม (Vakil, 2019) ซึ่งส่งผลให้ความรู้และคำอธิบายที่สำคัญถูกจำกัด มีเนื้อหาที่ลำเอียง ไม่ครบถ้วน อันไม่สามารถสะท้อนความจริงในสังคมได้อย่างสมบูรณ์ จนนำไปสู่ความเข้าใจที่ผิดหรือเจตนาที่จะเพิกเฉยต่อกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบาง (Bahramitash, 2011) เจตนาในการปกป้องจริยธรรม จารีตประเพณี และศาสนาที่ปรากฏตัวในรูปของกฎหมาย จึงส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการวิจัยรวมไปถึงความตรงไปตรงมาทางวิชาการในวงกว้าง

การกดขี่ทางปัญญา

ผลกระทบที่ร้ายแรงอย่างหนึ่งของกฎหมายควบคุมการวิจัยที่มีพื้นฐานจากประเด็นทางจริยธรรม จารีตประเพณี และศาสนา คือการกดขี่ข่มเหงการวิพากษ์ให้เห็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข การพิจารณา ประเมินคุณค่า และตัดสิน ซึ่งเป็นคุณสมบัติของการวิพากษ์ ถูกทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจของกฎหมายควบคุมการวิจัย ชุดของ

คุณค่าที่เรียกว่าศีลธรรมอันดีและจารีตประเพณีกลายเป็นสิ่งที่แต่ละต้องได้ยาก การวิพากษ์ให้เห็นปัญหาและข้อบกพร่องในการวิจัยจะเข้าสู่กระบวนการเซ็นเซอร์ทางวิชาการ ที่ความรู้หรือคำอธิบายบางอย่างต้องถูกกลั่นกรองจากผู้ควบคุม ในแง่ที่ความรู้ทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยามีบทบาทสำคัญในการทำหายความเข้าใจรวมถึงโครงสร้างอำนาจที่มีอยู่ และตั้งคำถามต่อบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรม การจำกัดการวิจัยที่ทำหายอุดมการณ์หลักในสังคมยอมขัดขวางการสร้างความรู้ใหม่และทำให้เกิดการกดขี่ข่มเหงทางปัญญา และในขณะเดียวกันนั้นเองก็ยังคงเป็นการจำกัดความสามารถของนักวิจัยเองด้วย

ในตุรกี การบังคับใช้กฎหมายที่คุ้มครองความละเอียดอ่อนทางศาสนาถูกใช้เป็นเครื่องมือในการลงโทษนักวิชาการที่วิพากษ์วิจารณ์ศาสนาอิสลามหรือบทบาทของศาสนาในสังคม นักวิชาการที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นทำหาย อาทิ ลัทธิฆราวาสนิยม (secularism) หรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวอาร์มีเนีย (Armenian genocide) มักจะต้องเผชิญกับการดำเนินคดีทางกฎหมาย การจำคุก หรือแม้แต่การเนรเทศ การบังคับใช้หลักศาสนาหรือศีลธรรมในการวิจัยไม่เพียงแต่เป็นไปเพื่อปราบปรามความรู้และจำกัดเสรีภาพทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดการลดลงของงานวิจัยเชิงวิพากษ์และการสร้างความเข้าใจในประเด็นทางสังคมที่ซับซ้อนด้วย (Akcam, 2012) ในสิงคโปร์ กฎหมายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการแสดงออกทางศาสนาและเชื้อชาติได้ถูกใช้เพื่อเซ็นเซอร์การวิจัยบนข้ออ้างว่าผลการศึกษาอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคม นักวิชาการที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความตึงเครียดทางชาติพันธุ์หรือศาสนามักต้องเผชิญกับการกดดันและการควบคุมจากรัฐ ซึ่งส่งผลให้คำอธิบายในบางประเด็นถูกปิดกั้นหรือจำกัดอยู่ในแต่ในกรอบที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นความรู้ที่ปลอดภัย (Human Right Watch, 2017)

การบิดเบือนและปิดกั้นความรู้โดยอำนาจ

กฎหมายที่จำกัดการวิจัยซึ่งถูกใช้โดยรัฐบาลหลายประเทศเป็นเครื่องมือในการบิดเบือนและควบคุมความรู้ โดยมีเป้าหมายในการระงับความเห็นต่างและควบคุมการเล่าเรื่องในประเด็นที่อ่อนไหว ตัวอย่างของกฎหมายในรัสเซียแสดงให้เห็นความพยายามควบคุมความทรงจำเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เรื่องบทบาทของสหภาพโซเวียตในสงครามโลกครั้งที่สอง การควบคุมความทรงจำผ่านการสร้างความรู้และคำอธิบายเป็นตัวอย่างของความพยายามในการบิดเบือนความเป็นจริงและในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมเรื่องเล่าที่รัฐบาลรับรอง (Koposov, 2017) หรือในเกาหลีเหนือ กฎหมายและนโยบายของรัฐถูกใช้ในการควบคุมและเซ็นเซอร์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ผู้นำ หรือระบอบการปกครอง นักวิชาการในเกาหลีเหนือถูกบังคับให้ทำการวิจัยและเผยแพร่งานที่สอดคล้องกับแนวคิดที่รัฐกำหนดไว้เท่านั้น การศึกษาเกี่ยวกับผู้นำจะต้องแสดงออกในทางที่สนับสนุนและเชิดชู หากมีการวิจัยหรือแสดงความคิดเห็นที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ผู้นำหรือระบอบการปกครอง พวกเขาอาจถูกลงโทษอย่างรุนแรงตั้งแต่การถูกจำคุกไปจนถึงประหารชีวิต (Lankov, 2015)

ในอังกฤษ การควบคุมและจำกัดการวิจัยที่ทำหายคุณค่าแบบอนุรักษ์นิยม เช่น การวิจัยเรื่องเพศสภาพ เกิดขึ้นเมื่อผู้นำและฝ่ายการเมืองขึ้นมาใช้อำนาจ การสั่งห้ามการศึกษาในประเด็นดังกล่าวถือเป็นการจำกัดเสรีภาพของการสร้างความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการ กฎหมายที่สั่งห้ามหลักสูตรการศึกษาเรื่องเพศสภาพในปี 2018 เป็นตัวอย่างที่สำคัญของความพยายามในการควบคุมการวิจัยและส่งเสริมอุดมการณ์อนุรักษ์นิยม (Wilson, 2019) ในประเทศจีน การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดเพื่อควบคุมการวิจัยในประเด็นอ่อนไหว เช่น ประเด็นสิทธิมนุษยชนในซินเจียงและทิเบต ถือเป็นการกดขี่และบ่อนทำลายความเป็นอิสระของนักวิชาการ โดยผลที่ตามมาคือการบิดเบือนข้อมูลและการควบคุมการเล่าเรื่องที่มีความสำคัญต่อความเข้าใจในสังคม (Amnesty International, 2021)

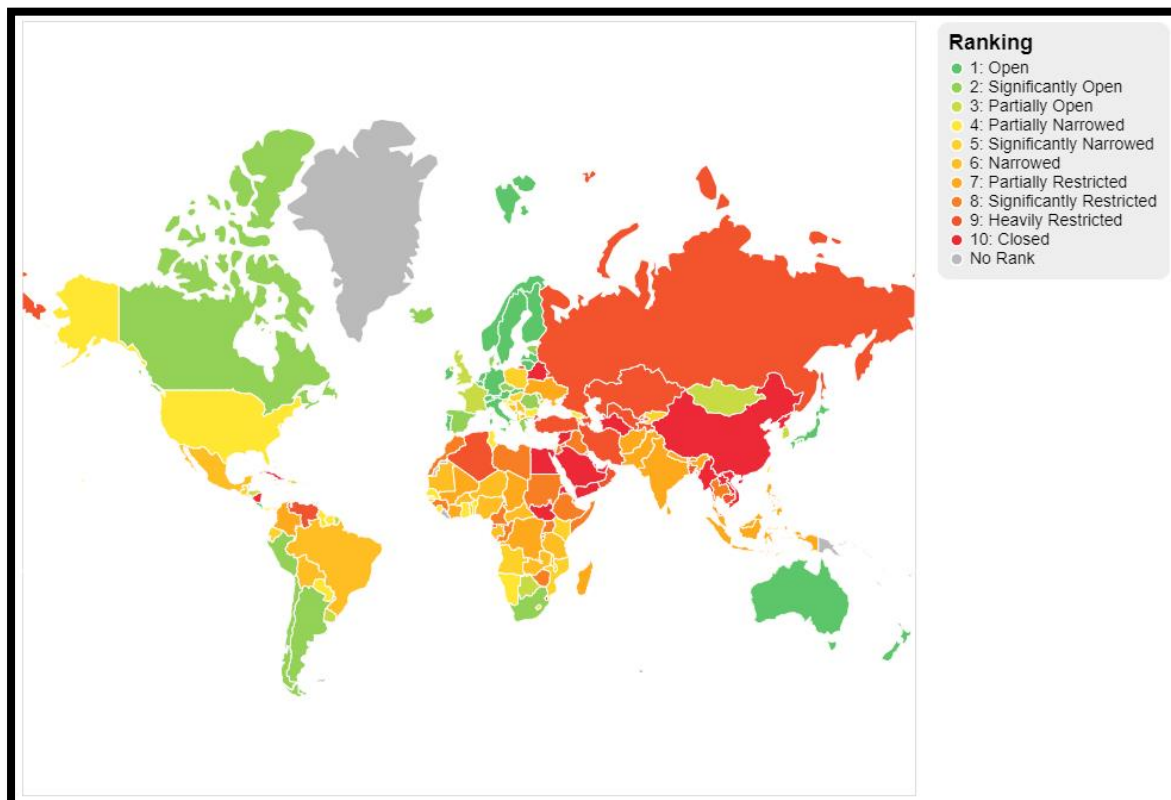
ผลกระทบต่อความร่วมมือด้านการวิจัย

กฎหมายควบคุมการวิจัยที่มีพื้นฐานจากจริยธรรม จารีตประเพณีและศาสนา มักสร้างอุปสรรคที่สำคัญต่อความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างประเทศ ในแง่ที่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยาเป็นสาขาวิชาที่ประเด็นการวิจัยมักอาศัยการศึกษาเปรียบเทียบกับข้ามวัฒนธรรม สร้างข้อถกเถียงและข้อเสนอเชิงแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนจนอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายวิชาการระดับนานาชาติ เมื่อการวิจัยในบางหัวข้อหรือบางประเด็นถูกห้ามไม่ให้ศึกษาเนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย ความร่วมมือระหว่างนักวิจัยจากประเทศต่าง ๆ จะถูกบั่นทอนไปโดยปริยาย ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น ในบางประเทศที่มีกฎหมายอิสลามเข้มงวด การวิจัยเกี่ยวกับศาสนาอื่นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ศาสนาอิสลามจะถูกสั่งห้าม ทำให้การวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิชาการจากประเทศเหล่านี้กับประเทศอื่น ๆ ที่มีเสรีภาพทางวิชาการมากกว่าเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ การเซ็นเซอร์ข้อมูลในประเทศที่มีกฎหมายควบคุมการวิจัยอย่างเข้มงวดยังทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเข้าใจทางสังคมวัฒนธรรมในระดับสากลด้วย

ประเทศไทยในสถานการณ์ของความรู้

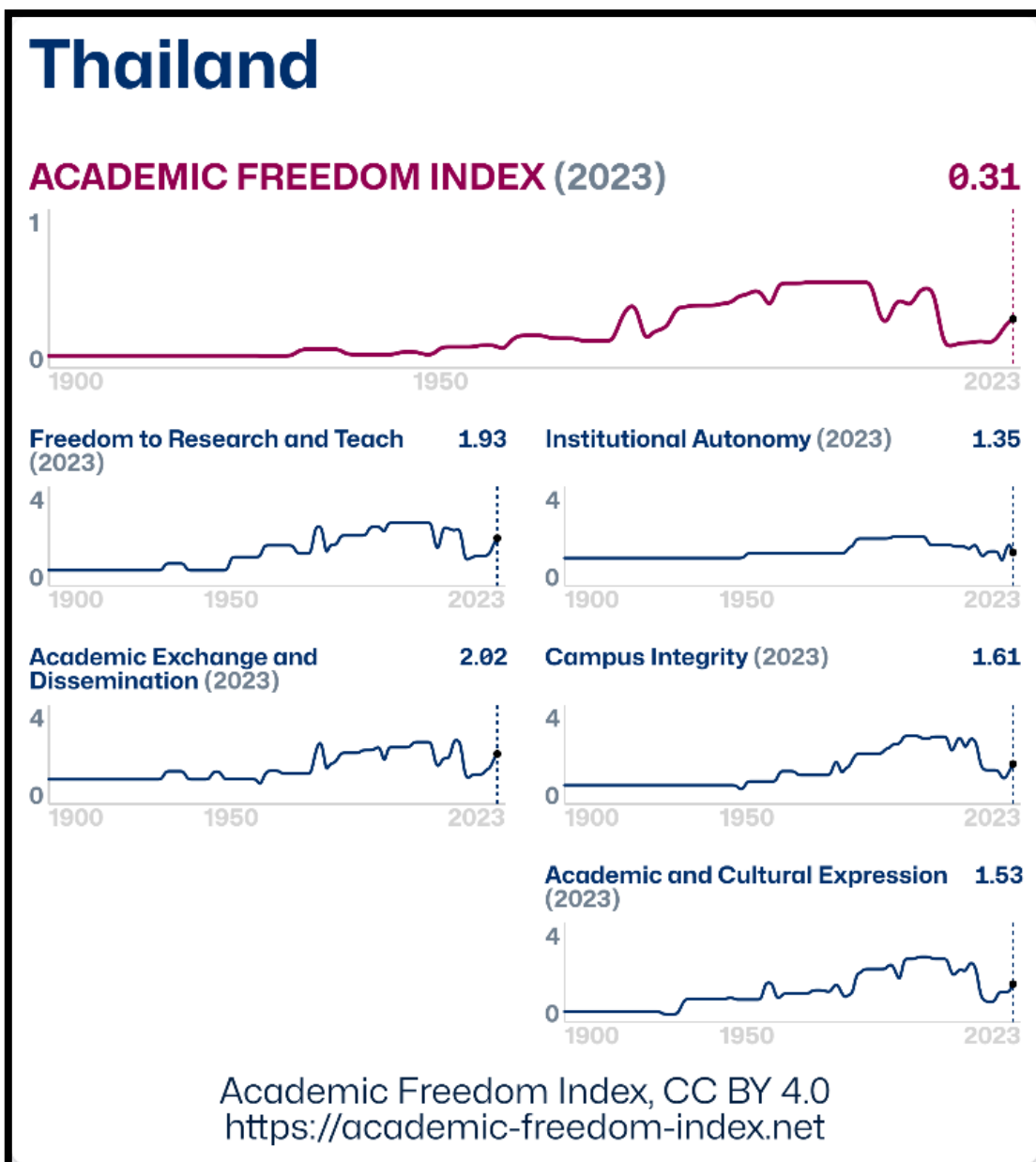
การควบคุมการวิจัยโดยกฎหมายและอำนาจรัฐเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปและส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อเสรีภาพทางวิชาการและการสร้างความรู้ รัฐบาลทั่วโลกสามารถกำหนดขอบเขตของการวิจัยซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อเสรีภาพทางวิชาการ แต่ยังมีผลบั่นทอนความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อสถาบันการศึกษาและนำไปสู่การโดดเดี่ยวจากเครือข่ายวิชาการระหว่างประเทศได้อีกด้วย การสำรวจดัชนีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom Index) ได้ชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ทางวิชาการทั่วโลกกำลังตกอยู่ในอันตราย รายงานดังกล่าวพบว่าเสรีภาพทางวิชาการตกต่ำลงในกลุ่มประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก ในปัจจุบันนักวิชาการทั่วโลกมีเสรีภาพน้อยลงอย่างมากเมื่อเทียบกับเมื่อสิบปีก่อน เพราะในรอบทศวรรษที่

ผ่านมา สถานการณ์ของเสรีภาพทางวิชาการดีขึ้นในไม่กี่ประเทศ ซึ่งครอบคลุมประชากรเพียง 0.7% ของประชากรโลกเท่านั้น (Duke, 2023)

www.indexoncensorship.org

ในประเทศไทย เสรีภาพทางวิชาการลดลงอย่างมีนัยสำคัญนับตั้งแต่ปี 2014 ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งนำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 เมื่อรัฐบาลทหารได้เข้ามาปกครองครองประเทศ การดำเนินแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาและเสรีภาพทางวิชาการ ภายใต้ทิศทางและเป้าหมายของอำนาจเผด็จการ ขอบเขตของการวิจัย การแลกเปลี่ยน และการแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะของนักวิชาการลดลงอย่างรุนแรง การตั้งกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์และวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมงานวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้จริง ได้ต่อยอดการจำกัดวงล้อมต่อการศึกษาทางสังคมวัฒนธรรมและปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ของสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะการวิจัยเชิงวิพากษ์ที่มุ่งชี้ให้เห็นการทำงานของอำนาจและความไม่ถูกต้องเป็นธรรมในสังคม กล่าวได้ว่าการปิดกั้นเสรีภาพทางวิชาการและการควบคุมการวิจัย นับตั้งแต่การรัฐประหารได้สร้างแรงกดดันและข้อจำกัดต่อเสรีภาพทางวิชาการในประเทศไทยอย่างมาก

<https://academic-freedom-index.net/>

การอนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การวิจัยและข้อกำหนดจริยธรรมการวิจัยซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับหลักศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ที่ยกร่างโดยสำนักงานวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และเสนอโดยสภานโยบายการศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในวันที่ 27 สิงหาคม 2567 นำมาซึ่งเสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในแวดวงวิชาการไทย ร่างพระราชกฤษฎีกานี้เป็นผลพวงสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 33 (2) ซึ่งได้รับการอนุมัติโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติในยุครัฐบาลของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งมีเป้าหมายที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และข้อกำหนดด้านจริยธรรมสำหรับการวิจัยในประเทศไทย โดยกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นผู้เสนอ และเห็นชอบ

โดยสภานโยบายการศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อให้การวิจัยสอดคล้องกับหลัก
 ศาสนา วัฒนธรรม และจารีตประเพณีไทย

ถึงแม้ว่าในที่สุดแล้ว คณะรัฐมนตรีรักษาการจะมีมติถอนร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว
 เพื่อทบทวนในวันที่ 3 กันยายน 2567 แต่นักวิชาการยังเห็นตรงกันว่าหลักประกันในการรับรอง
 เสรีภาพทางวิชาการยังไม่ได้เกิดขึ้น เพราะต้นตอของกฎหมายดังกล่าวมาจากการบัญญัติให้มี
 ของพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายแม่ นักวิชาการ อาทิ อนุสรณ์ อุณโณ (2567) เห็นว่า
 ข้อความในพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมากำหนด
 สอดส่อง วิจัย และบังคับใช้ผลการวิจัย เพียงแค่กำหนดหลักเกณฑ์เป็นแนวทางให้กับ
 นักวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ ก็นับว่าเป็นการอนุวัติตามข้อความในพระราชบัญญัติ
 แล้ว ในขณะที่ อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2567) เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขหรือ
 ยกเลิกกฎหมายนี้เพื่อสร้างสังคมแห่งความรู้ให้เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม เครือข่ายนักวิชาการเพื่อ
 สิทธิพลเมือง (คนส.) เห็นว่าการแก้ปัญหามาจากร่างพระราชกฤษฎีกานี้อย่างถาวรควรไปแก้ไขที่
 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 33 โดยตัดวรรค
 สองของมาตรานี้ออกไป (มติชนออนไลน์, 2567)

การกำหนดหลักเกณฑ์และข้อกำหนดจริยธรรม อาจเป็นการสร้างอุปสรรคให้กับนักวิจัย
 โดยเฉพาะในด้านที่การวิจัยมีความเกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือประเด็นที่สำคัญแต่เปราะบางต่อ
 อำนาจและความไม่ถูกต้องเป็นธรรมที่ดำรงอยู่ในคราบของจารีตประเพณี บางหัวข้อหรือ
 ประเด็นวิจัยอาจถูกตีความอย่างกว้างขวางโดยเจตนาทางการเมืองในนามของศีลธรรมและ
 จริยธรรมเพื่อสกัดกั้นการสร้างคำอธิบายที่ไม่เป็นคุณต่อผู้มีอำนาจ นักวิจัยอาจถูกกดดันให้ละ
 ทิ้งการศึกษาที่ท้าทายขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี ตลอดจนการนิยามวัฒนธรรมและ
 อัตลักษณ์ที่ผู้มีอำนาจนำในสังคมเป็นผู้รับรอง นอกจากนี้ มีแนวโน้มอย่างสูงว่าการเกิดขึ้นของ
 กฎหมายทำนองนี้เองอาจกลายเป็นการสร้างกีดกันใหม่ในการให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งจะทำ
 ให้เกิดช่องว่างสำคัญในความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย ทั้งในแง่ความหลากหลายของงานวิจัย
 และการขาดการพัฒนาองค์ความรู้ในประเด็นที่อาจเป็นประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาว ดังนี้เอง
 เพื่อการปกป้องเสรีภาพทางวิชาการและความเป็นอิสระจากการแทรกแซง รวมถึงการไม่ยินยอม
 ให้มีการปิดกั้นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในทิศทางตรงข้ามกับการควบคุม รัฐควรที่
 จะมีบทบาทในการส่งเสริมความคิดวิพากษ์และความก้าวหน้าทางความคิดในสังคม โดยเฉพาะ
 การไม่ปล่อยให้ข้อกำหนดทางกฎหมาย กลายเป็นการขัดขวางเสรีภาพและความก้าวหน้าทาง
 วิชาการ ตลอดจนการควบคุมความคิดในสังคม

ผู้เขียน

วิสุทธิ์ เวชวารภรณ์

นักวิจัย ฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

รายการอ้างอิง

- มติชนออนไลน์. (2567, 6 กันยายน). *อาจารย์ยังห่วง กม. คุมเข้มงานวิจัย แม้क्रमจะถอนแล้ว แต่ พ.ร.บ. ดันเรื่องขัด รธน. แนะรื้อทิ้งทั้งมาตรา*. https://www.matichon.co.th/politics/news_4776401
- อรุณจักร สัตยานุรักษ์. (2567). *ความเห็นและข้อเสนอต่อ“พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การวิจัยและข้อกำหนดจริยธรรมการวิจัยซึ่งมีปัญหากับหลักศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”*. <https://shorturl.at/q4LqA>
- อนุสรณ์ อุดมโณ. (2567, 1 กันยายน). *ความเห็นและข้อเสนอต่อ“พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การวิจัยและข้อกำหนดจริยธรรมการวิจัยซึ่งมีปัญหากับหลักศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”*. <https://shorturl.at/fBZ9d>
- Akcam, T. (2012). *The Young Turks' Crime Against Humanity: The Armenian Genocide and Ethnic Cleansing in the Ottoman Empire*. NJ: Princeton University Press.
- Al-Rasheed, M. (2013). *A Most Masculine State: Gender, Politics and Religion in Saudi Arabia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Amnesty International. (2021). *In the Name of Counter-terrorism: Human Rights Violations under China's National Security Laws*. Amnesty International.
- Bahramitash, R. (2011). *Gender in Contemporary Iran: Pushing the Boundaries*. NY: Routledge.
- Duke, M. (2023). *Academic Freedom under Threat for More Than 50% of World's Population*. <https://www.indexoncensorship.org/2023/03/academic-freedom-under-threat-for-more-than-50-of-worlds-population/>
- Human Right Watch. (2017). *Kill the Chicken to Scare the Monkeys: Suppression of Free Expression and Assembly in Singapore*. Human Right Watch.
- Koposov, N. (2017). *Memory Laws, Memory Wars: The Politics of the Past in Europe and Russia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sahgal, N. et al. (2021). *Religion in India: Tolerance and Segregation*. Pew Research Center
- Wilson, L. (2019). *State Control over Academic Freedom in Hungary Threatens All Universities*. <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2018/sep/06/state-control-over-academic-freedom-in-hungary-threatens-all-universities>